

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Н. І. Конюхова, О. В. Кондрашова

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, 39600, м. Кременчук, Україна. E-mail: olgakondrat@ukr.net

Розглядаються форми роботи на заняттях з іноземної мови студентів немовних спеціальностей вищих закладів освіти. Охарактеризовано основні різновиди подачі матеріалу (граматичні, лексичні, синтаксичні вправи), які виявляються найбільш ефективними для формування іншомовної компетентності. Описуються приклади використання лінгвосоціокультурних відомостей у процесі вивчення іноземної мови, зокрема фразеологічних одиниць і паремій з метою ознайомлення зі звичаями та цінностями іншої національної культури. Доведено доцільність розробки системи вправ, яка визначається обраною технологією навчання іноземних мов в немовних вищих закладах освіти, що представляє собою послідовність навчальних дій, які забезпечують формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця через повідомлення професійних знань засобами іноземної мови та формування його професійних якостей. Розглянуто шляхи підвищення раціональності подачі граматичного матеріалу. Підкреслено важливість системного підходу до організації навчання іноземної мови.

Ключові слова: навчання іноземної мови у вищих закладах освіти, іншомовна компетентність, методи навчання, форми подачі мовного матеріалу.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Н. И. Конюхова, О. В. Кондрашова

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского,
ул. Первомайская, 20, 39600, Кременчуг, Украина. E-mail: olgakondrat@ukr.net

Рассматриваются формы работы на занятиях по иностранному языку студентов неязыковых специальностей высших учебных заведений. Охарактеризованы основные разновидности подачи материала (грамматические, лексические, синтаксические упражнения), которые оказываются наиболее эффективными для формирования иноязычной компетентности. Описываются примеры использования лингвосоциокультурной информации в процессе изучения иностранного языка, в частности фразеологических единиц и паремий с целью ознакомления с обычаями и ценностями другой национальной культуры. Доказана целесообразность разработки системы упражнений, которая определяется выбранной технологией обучения иностранным языкам в неязыковых высших учебных заведениях, и представляет собой последовательность учебных действий, обеспечивающих формирование иноязычной профессионально-коммуникативной компетентности специалиста путем сообщения профессиональных знаний средствами иностранного языка и формирования его профессиональных качеств. Рассмотрены пути повышения рациональности подачи грамматического материала. Подчеркнута важность системного подхода к организации обучения иностранному языку.

Ключевые слова: обучение иностранному языку в высших учебных заведениях, иноязычная компетентность, методы обучения, формы подачи языкового материала.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Розвиток теорії та практики навчання іноземних мов у немовних закладах вищої освіти, тобто таких, де іноземна мова не є профільною у системі професійної підготовки, відображає трансформацію підходів до навчання у пошуках найбільш ефективної науково-методичної концепції. Однак еволюцію підходів до навчання іноземним мовам у вищій школі доцільно розглядати в широкому контексті того, що відбувається в українському суспільстві в цілому і в сфері вищої освіти зокрема, оскільки необхідність реформ зумовлена потребою адаптації системи освіти до сучасних соціально-економічних обставин, одною з головних характеристик яких є інтеграційні процеси. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти наголошується на тому, що принципи укладання програм з іноземної мови мають враховувати диференціації цілей вивчення мови, особливо у контексті формування індивідуальної плюрилінгвальної та плюрикультурної компетенції з метою відповіді на комунікативні потреби, що ставляться життям у мультилінгвальної та мультикультурній Європі [4, с. 10]. Підвищення якості іншомовної підготовки майбутнього фахівця передбачає не лише оволодін-

ня комплексом теоретичних знань з іноземної мови, а й формування практичних вмінь, що дозволять йому використовувати іноземну мову як засіб інформаційної та наукової діяльності, фахового спілкування, систематичного поповнення своїх професійних знань, доручення до світового інформаційного простору.

Налагодження академічної мобільності, що є одним з пріоритетних завдань вищої школи України, теж неможливе без сутнісного перегляду концепції іншомовної підготовки. Полікультурний розвиток, який є одним з базових понять Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, передбачає озброєння української освіти сучасними методиками викладання, а також суттєве підвищення його якості.

У статті зібраний багаторічний досвід підготовки студентів до іспиту з метою отримання сертифікату володіння іноземною мовою на рівні А1.

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань використовувалися такі наукові методи: вивчення та аналіз спеціальної літератури у галузі педагогіки, дидактики, методики викладання іноземних мов, компаративний метод, метод системного аналізу.

Актуальність даного дослідження визначається, необхідністю зміни існуючого підходу до навчання іноземних мов у немовних закладах вищої освіти з позицій сучасної освітньої парадигми та урахуванням новітніх теоретичних досягнень у галузі методики навчання іноземним мовам і суміжних з нею наук.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Сучасні українські дослідники методики навчання іноземних мов і культури наполягають на тому, що на початку XXI ст. з появою компетентнісного підходу до навчання проблема взаємодії мови та культури почала розглядатися з позицій формування певних компетенцій чи компетентностей. Відповідно до сучасної концепції мовної освіти, у суб'єктів навчання необхідно формувати комплекс компетентностей, зокрема, мовленнєвих, лінгво- та соціокультурної, мовних (лінгвістичних) і навчально-стратегічної [5, с. 84].

Стратегічною метою підготовки майбутнього фахівця є формування активної творчої особистості, яка володіє на високому рівні іноземною мовою і культурою, що в кінцевому підсумку визначає рівень кваліфікації та є одним з чинників становлення успішної професійної та соціальної кар'єри. У контексті Болонського процесу затребуваним є саме практичне володіння студентами іноземною мовою, а не просто вмінням читати і перекладати тексти, користуючись словником. Незаперечним доказом цього є те, що, виступаючи в якості суб'єктів освітнього процесу, студенти стикаються з безліччю ситуацій, що вимагають від них володіння навичками і вміннями міжкультурного іншомовного спілкування у таких сферах діяльності, як участь в програмах академічного обміну, навчання в закордонному закладі вищої освіти за спільними освітніми програмами бакалаврату та магістратури, проходження навчально-дослідницької практики та стажування на зарубіжних закладах вищої освіти, виступ з доповідями на міжнародних семінарах і конференціях. Зокрема Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського у межах міжнародного співробітництва підтримує різнобічні зв'язки із численними науковими, навчальними, виробничими закладами інших країн, міжнародними освітніми організаціями, програмами та фондами у 25 країнах, зокрема, Програмою академічних обмінів імені Фулбрайта, Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Німецькою службою академічних обмінів (DAAD), Національним Еразмус+ офісом в Україні, British Council, Європейським агентством координації досліджень (EUREKA), програмою «Відкритий світ» тощо. Це зумовлює важливість впровадження нових підходів до іншомовної підготовки студентів, передусім до формування комунікативної компетентності.

На думку О. Дем'янчук, ефективність комунікативно спрямованого навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах залежить, в першу чергу, від особистості викладача, наявних підходів та методів [2, с. 38]. Для досягнення високого рівня іноземної мови, як зазначає О. Худзей, викладачеві важливо знати новітні методи викладання, спеціальні навча-

льні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів тощо. Раціональне та вмотивоване використання методів навчання на заняттях іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача, адже педагогіка є наукою і мистецтвом одночасно, тому і підхід до вибору методів навчання має ґрунтуватися на творчості педагога [8, с. 284].

При цьому досвід практичної роботи свідчить, що в умовах відсутності мовного середовища невимішені ситуації спілкування іноземною мовою виникають рідко. Більшість ситуацій має створюватися викладачем штучно, але оскільки всі параметри ситуацій аналогічні природним і зумовлюють появу відповідної комунікативної інтенції та програми вирішення комунікативного завдання, у студентів формуються повноцінні мовленнєві уміння [6, с. 99].

У процесі навчання студентів іноземній мові для створення системи знань доцільно використовувати не один, а комплекс методів: пояснювальний або інформаційно-рецептивний, проблемний, евристичний або частково-пошуковий, дослідницький, імітаційний, оперативний, комунікативний, порівняльний та інші методи. Важливим також є вміння знайти наочні способи подачі матеріалу та здатність емоційно подати його.

Варто враховувати принципи необхідності і достатності змісту навчання іноземній мові для реалізації цілей навчання та доступності змісту в цілому і його частин зокрема. Забезпечуючи виконання першого принципу, слід враховувати реальні можливості студентів для засвоєння відібраного матеріалу. З огляду на це в методиці існує поняття «мінімуму мовного, країнознавчого та мовленнєвого матеріалу» [9, с. 50].

У соціокультурному аспекті, на наш погляд, починати потрібно з трьох «китів» на яких стоїть німецький менталітет: *Fleiß, Ordnung, Pünktlichkeit*, щоб з самого початку націлити студентів на необхідність напруженої систематичної праці (доречно сказати їм німецьке прислів'я *Ohne Fleiß kein Preis*), а також звернути їхню увагу на суворий порядок, логіку, системність під час вивчення мови.

М. Смовженко пропонує з метою підвищення мотивації студентів у процесі викладання іноземних мов використовувати різні за змістом проекти. Це можуть бути літературно-творчі, природничо-наукові; екологічні; суто мовні (лінгвістичні); культурологічні з історико-географічними, етнографічними, політичними, мистецтвознавчими, економічними елементами; спортивні; географічні; музичні тощо [7, с. 247].

На початковому етапі вивчення граматики та лексики, природно, є комплексним. Слова, словосполучення і цілі речення заучуються студентами в процесі мовної діяльності та відтворюються у готовому вигляді. Відтворюючи їх, студент ще не володіє граматичним навиком. Останній виробляється тоді, коли він сам утворює ту чи іншу конструкцію, поєднуючи слова згідно з синтаксичними правилами.

Формування та вдосконалення операцій з граматичним матеріалом, тобто граматичних навичок, є

найважливішим і найважчим аспектом навчання іноземної мови. Так, під час роботи з лексичним матеріалом краще записувати слова не в роздріб, а колонками за родами, що дозволяє їм легше (автоматично, за моделями) працювати з ними в подальшому. Наприклад:

Geben Sie mir bitte den (diesen, einen, meinen usw.) Löffel!

Geben Sie mir bitte die (diese, meine usw.) Gabel!

Geben Sie mir bitte das (dieses, ein, mein usw.) Messer!

У подальшому під час вивчення заперечень, вказавши, що заперечний займенник *kein* відмінюється як неозначений артикль, ми можемо полегшити запам'ятовування наступним прикладом: *Ich habe keinen Bruders (kein Buch, keine Schwester) usw.* або *Ich nehme einen Salat (ч. р.), eine Suppe (ж. р.) und ein Hähnchen (с. р.).*

Під час запису особливо часто вживаних дієслів, рекомендують записувати їх з антонімами. Наприклад: *kaufen – verkaufen, mieten – vermieten*. Дуже добре зарекомендували себе так звані «ланцюжки». Наприклад: якщо нам необхідно закріпити слово *aufhören*, то краще воно запам'ятеється, якщо ми подамо його у такому вигляді:

hören – zuhören (D) – gehören – aufhören,

sprechen – besprechen – versprechen – aussprechen,

suchen – besuchen – versuchen – aussuchen,

kaufen – verkaufen – einkaufen,

steigen – einsteigen – aussteigen – umsteigen,

fallen – einfallen – auffallen,

ziehen – einziehen – ausziehen – umziehen. Це дозволяє, по-перше, значно розширити словниковий запас, по-друге, краще зрозуміти значення дієслівних префіксів, і у результаті швидше з'явиться «відчуття мови».

Так само використання «ланцюжків» надає можливість наглядно представити синонімічний ряд, наприклад: *sprechen – reden – sich unterhalten* або *herstellen – erzeugen – produzieren* з поясненням відтінків цих дієслів.

Характер засвоєння іншомовних лексичних одиниць, на думку Н. Шахової, може бути різним. Якщо студенти засвоюють слова так, що розуміють їх при читанні тексту або сприймаючи усну мову (ці вміння можуть поєднуватися), ми говоримо про рецетивне (пасивне) засвоєння лексики. Коли ж студенти вміють використовувати нові слова для висловлювання своїх думок у процесі усної або письмової комунікації, ідеться про репродуктивне (активне) засвоєння лексики [10, с. 125].

О. Ванівська стверджує, що продуктивність засвоєння термінів під час навчання іноземної мови професійного спрямування та їх активне використання в усному і писемному іншомовному фаховому мовленні багато в чому залежить від відповідної системи підготовчих вправ, послідовно спрямованих як на переклад та вдумливе засвоєння термінології, так і на активізацію вмінь говоріння і слухання, необхідних для застосування цієї термінології у конкретних ситуаціях [1, с. 33].

До речі, такий підхід є ефективним і у процесі роботи з іменниками. Наприклад:

das Werk – der Betrieb – die Fabrik – das Unternehmen, das Kaufhaus – das Geschäft – der Laden, die Gaststätte – die Kantine – die Mensa – das Café.

Часто студентам важко запам'ятати схожі іменники, наприклад: *die Ankunft* (прибуття) та *die Auskunft* (інформаційна довідка) або *die Erlaubnis* (дозвіл), *das Erzeugnis* (виріб), *das Ergebnis* (результат), *das Ereignis* (подія), *das Erlebnis* (яскрава подія). У такому випадку слова краще запам'ятовуються під час подачі ряду схожих слів з поясненням, від яких дієслів вони утворені.

Або, наприклад, нам потрібно закріпити дієслово *feiern* – святкувати, відмічати. Студентам пропонується комплекс слів: *feiern (святкувати) – der Feiertag – der Feierabend*. Переклад *der Feiertag* не викликає складностей, будь-хто перекладе його – свято, святковий день. Однак при перекладі *der Feierabend* обов'язково виникають складнощі (за багато років практики не знайшлося студента, який би зміг перекласти це слово як час закінчення роботи). Краще дієслово *feiern* запам'ятати, якщо одночасно записати *frei* – вільний (нагадати *die Freitag* – п'ятниця, *die Ferien* – канікули та *das Feuer* – вогонь). Якщо нам зустрівся слово *der Lohn* – зарплата, обов'язково слід вказати і *das Gehalt* – гонорар, пояснивши, хто у Німеччині отримує зарплатню, а хто гонорар. Під час введення слова *der Lärm* (шум) варто згадати і *der Krach* (дуже сильний шум).

Слід звернути увагу на дієслова, які потребують відмінку, який не збігається з типом управління у рідній мові. Наприклад: *anrufen* (Akk.) – телефонувати кому-небудь, в українській мові дієслово потребує давального відмінку, а у німецькій – орудного. Корисно проілюструвати це явище: *Ich rufe Sie morgen an!* (Я Вам подзвоню завтра!). Та навпаки: *zuhören* (Dat.) – слухати когось, щось. В українській мові орудний відмінок, у німецькій – давальний. *Ich höre Ihnen aufmerksam zu* (Я Вас уважно слухаю). Серед інших дієслів слід згадати: *stören* (Akk.), *gratulieren* (Dat.).

Доцільно, як показує практика, ілюструвати слова прислів'ями, тоді вони краще запам'ятовуються. Наприклад, якщо потрібно ввести дієслово *anfangen* як синонім дієслова *beginnen*, то можна згадати прислів'я *Aller Anfang ist schwer*, а для дієслова *lügen* – *Lüge hat kurze Beine*. Не обійтися без прислів'я *Morgen, morgen, nur nicht heute, sagen alle faulen Leute*, оскільки це дозволить студентам краще запам'ятати *faul* як антонім до *fleißig*, а також різницю між *morgen* (завтра) і *der Morgen* (ранок).

До функціонального лексичного словника кожної теми ми включаємо й тлумачний словник ключових, найбільш важливих слів при роботі над кожною функціональною комунікативною темою, словник слів-синонімів, а також невеликий словник фразеологізмів, пов'язаний з даною функціональною темою, тексти з даної функціональної теми, базові словосполучення і кліше.

Фразеологізми та паремії дозволяють краще ознайомитися зі звичаями та цінностями іншої національної культури. Метою оволодіння соціокультурною компетенцією, на думку М. Дуки, є ознайомлення суб'єктів навчання іноземних мов і культур з націо-

нально-культурною специфікою мовленнєвої поведінки і формування в них умінь користуватися елементами соціокультурного контексту, необхідними для породження та сприйняття мовлення з точки зору носіїв мови [3, с. 41]. Наприклад: Kunde ist König (Клієнт завжди правий). Ми знаємо, що всі, хто працює з клієнтами, повинні працювати *kundenorientiert*, так само, як і студенти навчаються за навчальними програмами, які *berufsorientiert* (орієнтовані на професію). Прислів'я *Übung macht der Meister* навчає терпінню і старанності.

Під час запам'ятовування деяких дієслів неможливо обійтися без наочності. Наприклад: для дієслова «приносити» в німецькій мові є еквіваленти *bringen* і *holen*. Необхідно пояснити, що у першому випадку (*bringen*) – приносити тому, хто говорить щось звідкись, а у другому випадку (*holen*) – піти і принести, тому, хто говорить, те, що ми показуємо. Після цього простіше буде запам'ятати дієслова *abholen* – зустрічати когось (на вокзалі, наприклад), оскільки учні розуміють, що треба поїхати чи піти зустріти і доставити куди потрібно (аналогічно з дієсловом *holen*).

Для прикметників також є спосіб розширити словниковий запас, якщо вказувати антоніми. Наприклад: *fleißig* (старанний) – *faul* (нестаранний), *früh* (рано) – *spät* (пізно), *schnell* (швидко) – *langsam* (повільно) тощо, але при цьому варто попередити, що в деяких випадках для утворення антоніма необхідно додати префікс *un-*: *sportlich* – *unsportlich*, *sympathisch* – *unsympathisch* і т. д. Особливе значення у розширенні словникового запасу має робота зі складними словами (див. табл. 1).

Таблиця 1 – Зразок подачі складних слів

r Hof	r Raum	s Zeug
Gasthof	Wohnraum	Spielzeug
Schulhof	Weltraum	Flugzeug
Bahnhof	Zeitraum	Werkzeug
Friedhof	Duschraum	Ski zeug
	Hobbyraum	Feuerzeug
	Fahrradraum	
	Waschraum	
	Aufenthaltsraum	

Відомо, що труднощі виникають і з використанням модальних слів типу *bestimmt*, *wirklich*, *vielleicht*, *wahrscheinlich*, *eigentlich*, *selbstverständlich*, *leider*, *hoffentlich*. Корисно одну і ту саму фразу представити з цими словами, наприклад: *Er kommt spät* та надати можливість учням засвоїти їх значення.

Це також стосується і запам'ятовування значень прийменників з *Dativ* та *Akkusativ*. Велике значення має порядок подання прийменників.

Якщо прийменники з *Dativ* назвати послідовно, а саме *mit*, *nach*, *aus*, *zu*, *von*, *bei*, *seit*, *gegenüber*, то процес запам'ятовування скорочується. Так само ми вчимо *durch*, *für*, *ohne*, *gegen*, *um*, *bis* – вони потребують *Akkusativ*. Для ілюстрації ж прийменників місця (потребують в залежності від питання *Dativ*, то *Akkusativ* – *in*, *auf*, *an*, *über*, *unter*, *vor*, *hinter*, *zwi-*

schen) добре підійде таблиця, де наочно зображені людина у машині, на машині, над машиною, під машиною та людина, що лізе через машину і т. д.

Працюючи з лексичним матеріалом, не слід забувати й про раціональність та оптимальність подачі граматичного матеріалу. Так число три найкраще підходить, щоб переконливо аргументувати явище. Наприклад, студентам дуже складно зрозуміти яку роль грає дієслово – *werden*: або це пасивна конструкція, або майбутній час, або самостійне дієслово (див. табл. 2).

Таблиця 2 – Зразок роботи з дієсловом *werden*

самостійне ставати, робитися	допоміжне werden+Infinitiv Futurum	допоміжне werden+PartizipII Passiv
Es wird dunkel.	Es wird bald dunkel werden.	Das Haus wird ...gebaut.

Таким чином подається і слово *als* (див. табл. 3).

Таблиця 3 – Зразок роботи зі словом *als*

в якості когось, чогось	ніж (у порівнянні)	сполучник «коли»
Er arbeitet als Arzt.	Ich bin älter als mein Freund.	Als ich klein war, war ich blond.

За такою схемою студентам легше орієнтуватися у текстах.

Під час подачі граматичного матеріалу варто дотримуватися правила: менше теорії – більше наочності. Навіть найскладніший матеріал можна спочатку пояснити спрощено, щоб студенти зрозуміли суть, і в подальшому могли використовувати модель.

Наприклад при поясненні *Konjunktiv* – умовного способу – краще підходить використання найпростішої моделі:

(*sein*): *Wäre ich Vogel!* – Якби я був птахом!

(*haben*): *Hätte ich Zeit!* – Якби я мав час!

(Будь-яке дієслово): *Würde ich nach Kiew fahren!* – Якби я поїхав до Києва!

Таким саме чином систематизуються й модальні дієслова (див. табл. 4).

Таблиця 4 – Зразок роботи з модальним дієсловом *können*

Präsens (теперішній час)	Imperfekt (минулий час)	Konjunktiv (умовний спосіб)
Ich kann schwimmen. Я можу плавати.	Ich konnte schwimmen. Я міг плавати.	Ich könnte schwimmen. Я міг би плавати.

Що стосується синтаксису, то особливу увагу треба приділяти порядку слів, особливо у складнопідрядних реченнях.

Комунікативне завдання зводиться у даному випадку до вивчення синтаксису, представленого насамперед синтаксичними синонімами, де викладачеві надається широка можливість вибирати ті синонімічні ряди, які є найбільш доцільними. Лексичний

мінімум, орієнтований на синтаксичну синонімію, визначається комунікативним мінімумом. Таким чином, основний лексичний мінімум словника доповнюється лексико-тематичними мінімумом, який стає «будівельним матеріалом» для комунікативного мінімуму.

Послідовність виконання завдань системи вправ визначається розробленою технологією навчання іноземних мов у немовних закладах вищої освіти. Вона передбачає послідовність навчальних і навчальних дій, яка забезпечує формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівця шляхом повідомлення професійних знань засобами іноземної мови та формування його професійних якостей. Пропонована технологія дозволяє студентам шляхом рецепції (читання та аудіювання автентичних текстів за фахом) та виконання відповідних спеціально розроблених вправ і завдань, сформуванню іншомовну комунікативну професійну компетентність певного рівня, що є метою навчання іноземної мови у вищій школі на сучасному етапі.

ВИСНОВКИ. Технологія навчання іноземної мови у вищій школі є послідовністю процедур, операцій і прийомів, що становлять у сукупності цілісну методичну систему, реалізація якої у практиці навчання призводить до досягнення гарантованих цілей навчання, тобто до формування іншомовної комунікативної компетентності фахівця.

Структура системи прийомів і вправ з формування іншомовної комунікативної компетентності визначається поєднанням різних типів вправ, кожен з яких має свою специфіку; координуванням прийомів і вправ; повторюваністю вправ, що забезпечує вирішення певного комунікативного завдання; урахуванням взаємовпливу видів робіт у процесі навчання; принципом наростання складності. Практичне значення дослідження полягає в тому, що його положення розкривають сутність компетентнісного підходу, умови його реалізації у вищій школі та можуть бути використані на практичних заняттях з іноземних мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ванівська О. Шляхи підвищення рівня вивчення іноземних мов у технічному вищому навчальному закладі // Людинознавчі студії. Педагогіка. – 2014. – Вип. 29. – С. 31–40.

2. Демянчук О. С. Вибір ефективних методів навчання іноземної мови студентами непрофільних спеціальностей за визначеними критеріями // Особливості викладання іноземних мов для студентів немовних спеціальностей: збірник матеріалів I Всеукраїнського науково-практичного вебінару (26 листопада 2014 р.). – Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2014. – С. 37–38.

3. Дука М. В. Поняття «лінгвосоціокультурна компетентність» та аналіз методів її формування в педагогічній теорії і практиці // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 7. – С. 39–48.

4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.

6. Пономарьова О. І., Ковальова А. В. Модернізація процесу викладання іноземної мови професійного спрямування // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. – 2011. – Вип. 19. – С. 97–105.

7. Смовженко Л. Сучасні підходи до викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2014. – Вип. 61. – С. 244–250.

8. Худзей О. О. Сучасні методи викладання іноземної мови у вищій школі // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2016. – Вип. 14. – С. 283–287.

9. Чернігівська Н. С. Особливості змісту навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2014. – Вип. 3. – С. 48–51.

10. Шахова Н. О. Основні завдання роботи над лексикою на занятті з іноземної мови // Сучасні засоби навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах / Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» / Упорядник доц. Нестеренко К. В. – Харків: НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», 2013. – С. 124–126.

WAYS OF IMPROVEMENT THE FOREIGN LANGUAGE STUDY EFFICIENCY

N. Konyukhova, O. Kondrashova

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, 39600, Kremenchuk, Ukraine. E-mail: olgakondrat@ukr.net

Purpose. To analyze effective teaching methods for foreign languages in higher educational establishment. **Methodology.** To determine the characteristics and effective forms of work, contributing to the development of foreign language skills studying and analysis of special literature in the field of pedagogy, didactics, teaching methods of foreign languages, comparative method, and method of system analysis have been used. **Finding.** Improving the quality of foreign language training for a future specialist involves not only mastering the complex of theoretical foreign language knowledge, but also the practical skills formation that will enable him to use a foreign language as a means of information and scientific activity, professional communication, systematic replenishment of his professional knowledge, commissioning to the world information space. In the process of teaching foreign language for creation a system of knowledge it is advisable to use not one, but a set of methods: explanatory or informational-receptive, problem, heuristic or part-search, research, simulation, operational, communicative, comparative and other methods. It is necessary to

take into account the principles of the necessity and adequacy of the content of teaching a foreign language for the purposes of learning and the availability of content in general and its parts in particular. **Originality.** The examples of learning technologies are described. The importance of a systematic approach to the organization of studying process is emphasized. **Practical value.** The practical value of the study is that its theses reveal the essence of the competence approach, the conditions for its implementation in higher education and can be used in practical classes in foreign languages. **Conclusions.** The structure of the exercise system for the formation of foreign-language communicative competence is determined by the combination of different types of exercises, each of which has its own specifics.

Key words: foreign language teaching in higher educational institutions, foreign language competence, teaching methods, forms of presentation of linguistic material.

REFERENCES

1. Vanivska, O. (2014), Shlyakhy pidvyshchennya rivnya vyvchennya inozemnykh mov u tekhnichnomu vyshchomu navchalnomu zakladi [Ways to improve the level of studying foreign languages at a technical higher education institution], *Lyudynoznavchi studiyi. Pedagogika*, Iss. 29. – pp. 31–40.
2. Demvanchuk, O. S. (2014), Vybir efektyvnykh metodiv navchannya inozemnoyi movy studentamy neprofil'nykh spetsial'nostey za vyznachenyimi kryteriyamy [Selection of effective methods for teaching foreign languages by students of non-core specialties according to certain criteria], *Osoblyvosti vykladannya inozemnykh mov dlya studentiv nemovnykh spetsial'nostey: zbirnyk materialiv I Vseukrayinskoho nauko-vo-praktychnoho vebinaru* (26 lystopada 2014 r.). – Zhytomyr: Zhytomyrskyy derzhavnyy universytet imeni Ivana Franka, pp. 37–38.
3. Duka, M. V. (2015), Ponyattya «Linhvosotsiokulturna kompetentnist'» ta analiz metodiv yiyi formuvannya v pedagogichniy teorii i praktytsi [The concept of «linguistic and sociocultural competence» and analysis of the methods of its formation in pedagogical theory and practice], *Pedagogichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi*, no 7, pp. 39–48.
4. *Zahal'noyevropeyski Rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsinyuvannya* [All-European Recommendations on Language Education: Study, Teaching, Evaluation], (2003), Lenvit, Kyiv, Ukraine.
5. *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya stud. klasychnykh, pedagogichnykh i linhvistychnykh universytetiv* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice], (2013) / Bihych O. B., Borysko N. F., Boretska H. E. ta in.; za zahaln. red. S. YU. Nikolayevoyi, Lenvit, Kyiv, Ukraine.
6. Ponomariova, O. I., Kovaliova, A. V. (2011), Modernizatsiya protsesu vykladannya inozemnoyi movy profesynoho spryamuvannya [Modernization of the teaching of a foreign language of professional orientation], *Vykladannya mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity*, Iss. 19, pp. 97–105.
7. Smovzhenko, L. (2014), Suchasni pidkhody do vykladannya inozemnykh mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Modern approaches to teaching foreign languages in higher educational institutions], *Visnyk L'vivskoho universytetu. Seriya filolohichna*, Iss. 61, pp. 244–250.
8. Khudzey, O. O. (2016), Suchasni metody vykladannya inozemnoyi movy u vyshchiiy shkoli [Modern methods of teaching a foreign language in high school // Modern studies in foreign philology], *Suchasni doslidzhennya z inozemnoyi filolohiyi*, Iss. 14. pp. 283–287.
9. Chernihivska, N. S. (2014), Osoblyvosti zmistu navchannya inozemnoyi movy studentiv nemovnykh spetsial'nostey [Peculiarities of the content of teaching foreign language students of non-language specialties], *Pedagogichnyy protses: teoriya i praktyka*, Iss. 3, pp. 48–51.
10. Shakhova, N. O. (2013), Osnovni zavdannya roboty nad leksykoyu na zanyatti z inozemnoyi movy [The main tasks of work on vocabulary in a foreign language lesson], *Suchasni zasoby navchannya inozemnykh mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh*, Natsionalnyy universytet «Yurydychna akademiya Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho», Kharkiv, pp. 124–126.

Стаття надійшла 10.03.2018.